

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

વાડલા ચંદ્રચ્યા

વિરુદ્ધ

આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય

ડિસેમ્બર ૭, ૨૦૦૬

[એસ.બી. સિન્હા અને માર્કેટેય કાત્જુ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

પીનલ કોડ, ૧૮૬૦; કલમ ૩૦૦ ના અપવાદો ૧ અને ૪, કલમો ૩૦૨, ૩૦૪ ભાગ-૨:

માનવવધ/હત્યા - ફળોની કિંમત ન ચૂકવવા બાબતે ફળ વિક્રેતા અને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ વચ્ચે તકરાર - સુથારી કામ કરતા આરોપી અને તેના પુત્ર દ્વારા હસ્તક્ષેપ - ૧૦-૧૫ મિનિટ સુધી ચાલેલી અચાનક લડાઈ - આરોપીએ કોન્સ્ટેબલ પર વાંસલા (ફુહાડી જેવા સાધન) વડે ઘા મારીને તેનું મૃત્યુ નીપજાવ્યું - ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર

ગુનો કરવા બદલ દોષિત ઠેરવ્યો અને તે મુજબ સજા સંભળાવી – વડી અદાલત દ્વારા બહાલી – અપીલ પર, ઠેરવવામાં આવ્યું: વડી અદાલતે પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં ભૂલ કરી અને તેના દ્વારા ખોટો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો – હેતુ (મોટિવ) ની હાજરી અંગે, એકવાર 'અદાલત' સંબંધિત સ્પષ્ટ પુરાવો ઉપલબ્ધ ન હોવાનું જણાયા પછી, કોર્ટે તેને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવો જોઈતો હતો – આરોપી પાસે માત્ર તેનું ઓજાર હતું, તે અન્યથા હથિયારબંધ ન હતો – આરોપી દ્વારા ઓજાર વડે મૃતકને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ અચાનક ઉશ્કેરાટને કારણે છે – અચાનક ઉશ્કેરાટ શંકાસ્પદ નથી – પીએમ રિપોર્ટ દર્શાવે છે કે આરોપી દ્વારા મૃતકને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ સામાન્ય સંજોગોમાં તેનું મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી ન હતી – તેથી કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોમાં, અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ થી બદલીને કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ કરવામાં આવે છે – સજા તેણે પહેલેથી ભોગવેલી/કાપેલી મુદત સુધી સુધારવામાં આવે છે – નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા – સજા નિર્ધારિત. આ અપીલમાં નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતો પ્રશ્ન એ હતો કે શું કોઈપણ હેતુની ગેરહાજરીમાં અને ખાસ કરીને આરોપી-અપીલકર્તા મૃતકથી પરિચિત પણ ન હોવાની હકીકતમાં, તેમની વચ્ચે થયેલી લડાઈ અચાનક હતી અને લડાઈમાં સામેના પક્ષકારના મૃત્યુમાં પરિણમેલી ઈજાઓ આવેશમાં પહોંચાડવામાં આવી હતી, તે સંજોગોમાં આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળનો કેસ બને છે કે નહીં.

મૃતક પોલીસ કોન્સ્ટેબલે કથિત રીતે ફળ વિકેતા પાસેથી ચાર જામફળ

લીધા પરંતુ તેની કિંમત ચૂકવી નહીં. તેમની વચ્ચે તકરાર થઈ. નજીકના વિસ્તારમાં કામ કરી રહેલા સુથાર અપીલકર્તાએ હસ્તક્ષેપ કર્યો. તેમની વચ્ચેની તકરાર/લડાઈ ૧૦-૧૫ મિનિટ સુધી ચાલી. અપીલકર્તાએ મૃતક પર વાંસલા વડે ઘા માર્યો જેના કારણે તેનું તાત્કાલિક મૃત્યુ થયું. તેના પર તેના પુત્ર સાથે મળીને કોન્સ્ટેબલની હત્યા કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના નિવેદન પર આધાર રાખીને માત્ર આરોપી-અપીલકર્તાને જ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરવા બદલ દોષિત ઠેરવ્યો અને તે મુજબ સજા સંભળાવી. અપીલ પર, વડી અદાલતે દોષસિદ્ધિ અને સજાને બહાલી આપી. તેથી હાલની અપીલ.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧. વડી અદાલત તરફથી પુરાવાનું સંપૂર્ણ ગેરમૂલ્યાંકન થયું છે અને ખોટો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો. આરોપી-અપીલકર્તાની સંડોવણી વિવાદમાં ન હતી. હેતુની ઉપસ્થિતિ વિવાદમાં હતી; એકવાર એવું જણાયું કે 'અદાવત' અંગે કોઈ સ્પષ્ટ પુરાવો નથી, ત્યારે કોર્ટે તેને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવો જોઈતો હતો. [૩૪૮-એ]

૧.૨. જો તકરાર લાંબા સમય સુધી ચાલી હોય, તો એવું માની લેવામાં આવશે કે કોઈ પૂર્વઆયોજન ન હતું. જો કોઈ મુદ્દા પર અપીલકર્તા કોન્સ્ટેબલ, મૃતક સાથે ઝઘડ્યો, જેનો કદાચ એવો અભિપ્રાય હતો કે તેણે ફળો માટે ચૂકવણી કરવાની જરૂર નથી, તો મૃતકના વલણને કારણે મિજાજ ગુમાવ્યો હતો.

[૩૪૮-એફ, જી]

૧.૩. કેસ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ આવશે કે તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ આવશે કે નહીં તે મુદ્દો કેસની હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવો જોઈએ. સદરહું હેતુ માટે, 'રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવા' શબ્દને તેની સંપૂર્ણતામાં ધ્યાનમાં લેવો આવશ્યક છે. [૩૪૮-એચ]

૧.૪. મૃતક કોન્સ્ટેબલ હતો. તેણે ચાર જામફળ લીધા જે પીડબલ્યુ-૮ વેચી રહ્યો હતો. પીડબલ્યુ-૮ અને મૃતક કિંમત ચૂકવવા બાબતે લડ્યા હશે. અપીલકર્તા જે તેના બે પુત્રો સાથે સુથારી કામ કરી રહ્યો હતો તેણે પીડબલ્યુ-૮ ની મદદે આવવું પડ્યું હશે. તેમ કરતી વખતે, એક તકરાર થઈ જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના જણાવ્યા મુજબ પણ ૧૦ કે ૧૫ મિનિટ સુધી ચાલી હતી. જો એમ હોય, તો પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા મૃતક સામે કોઈ અદાવત ધરાવતો હતો અથવા અચાનક ઉશ્કેરાટ માટે કોઈ કારણ ન હતું તેવો પ્રશ્ન ઉદ્ભવતો નથી. અપીલકર્તા પાસે માત્ર તેનું ઓજાર હતું. તે અન્યથા હથિયારબંધ ન હતો. તેના હાથમાં રહેલું ઓજાર તેના વ્યવસાયમાં વાપરવા માટે જરૂરી હતું. તેનો ઉપયોગ ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હોઈ શકે છે પરંતુ તે માટે અચાનક ઉશ્કેરાટ શંકામાં ન હોઈ શકે. [૩૪૮-એ, બી, સી]

૧.૫. પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટમાં એવું જણાવાયું ન હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા મૃતકને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી અથવા મૃત્યુ નીપજાવવાની સંભાવના ધરાવતી હતી. [૩૪૮-ડી]

શિવાપ્પા બુદ્ધપ્પા કોલકર ઉર્ફે બુદ્ધપ્પાગોલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૧૩ એસસીસી ૧૬૮ – આધાર રાખ્યો.

૨.૧. હાલના કેસમાં, આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ નો ભાગ-૧ લાગુ પડતો નથી કારણ કે તે કોઈપણ શંકા કે વિવાદથી પર છે કે મૃત્યુ તે અસરના હેતુથી નીપજાવવામાં આવ્યું ન હતું. [૩૫૦-ઈ]

૨.૨. ચોથું, આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ સાથે જોડાયેલું ત્યારે આભારી થશે જો કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિ જાણતી હોય કે તે એટલું નિકટવર્તી જોખમી છે કે તેણે તમામ સંભાવનાઓમાં મૃત્યુ નીપજાવવું જ જોઈએ અથવા એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવી જોઈએ જેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના હોય, અને મૃત્યુ કે ઉપરોક્ત ઈજા પહોંચાડવાનું જોખમ ઉઠાવવા માટેના કોઈપણ બહાના વિના આવું કૃત્ય કરે તો તે ઇન્ડિયન પીનલ કોડ ની કલમ ૩૦૦ ને આકર્ષિત કરશે. [૩૫૦-એફ]

સુખબીર સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા [૨૦૦૨] ૩ એસસીસી ૩૨૭; સંધ્યા જાધવ (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર [૨૦૦૬] ૪ એસસીસી ૬૫૩; પપ્પુ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. [૨૦૦૬] ૭ એસસીસી ૩૮૧ અને કૈલાશ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., (૨૦૦૬) ૯ સ્કેલ ૬૮૧ – આધાર રાખ્યો.

૩. કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ થી બદલીને તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળની કરવી જોઈએ. જો અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી સજા તેણે પહેલેથી ભોગવેલી મુદત સુધી સુધારવામાં આવે તો ન્યાયના હેતુઓ પૂરા થશે. [૩૫૨-એચ; ૩૫૩-એ]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૨૮ / ૨૦૦૬.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૯૬૯ / ૨૦૦૩ માં હૈદરાબાદ ખાતેની આંધ્રપ્રદેશ વડી અદાલતના તારીખ ૧૯-૭-૨૦૦૫ ના આખરી ચુકાદા અને હુકમ સામે.

રંજન મુખર્જી (એસસીએલએસસી), અપીલકર્તા તરફથી.

ડી. ભારતી રેડ્ડી, પી. વિનય કુમાર અને સ્નેહા ભાસ્કરન, સામાવાળા તરફથી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એસ.બી. સિન્હા દ્વારા આપવામાં આવેલ.

વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો. ખાસ રજા મંજૂર કરવામાં આવી.

૧. તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૦ ના રોજ આશરે બપોરે ૩.૩૦ વાગ્યે, મૃતક માણિક રાવ, જે એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતા, તે શેરીમાં ચાલી રહ્યા હતા. ફ.સા.-૮ (બી. નરસિમ્હા) જામફળ વેચનાર હતા. માણિક રાવે તેમના વેચાણમાંથી ચાર જામફળ લીધા પરંતુ તેની કિંમત ચૂકવી નહીં. તેમ કરવા માટે પૂછવામાં આવતાં, તેમણે કથિત રીતે કહ્યું કે તે પછીથી ચૂકવવામાં આવશે. અપીલકર્તા તેમના પુત્ર સાથે તે જ શેરીમાં થોડું સુથારી કામ કરી રહ્યા હતા. દેખીતી રીતે, ફ.સા.-૮ (બી. નરસિમ્હા) અને સદરહું માણિક રાવ વચ્ચે ઝઘડો થયો. અપીલકર્તા અને તેના પુત્રએ હસ્તક્ષેપ કર્યો. ઝઘડો ૧૦-૧૫ મિનિટ સુધી ચાલુ રહ્યો. કથિત રીતે, અપીલકર્તાએ મૃતક માણિક રાવ પર વાંસલા (સુથારી કામમાં વપરાતું કુહાડી જેવું ભારે ધારદાર સાધન) વડે ઘા મારીને મૃતકનું તાત્કાલિક મૃત્યુ

નીપજાવ્યું. સદરહું મૃતક માણિક રાવની હત્યા કરવા બદલ અપીલકર્તા સામે તેના પુત્ર સાથે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૨. ફરિયાદપક્ષે, તેના કેસના સમર્થનમાં, ચાર નજરે જોનાર સાક્ષીઓની તપાસ કરી. જો કે, ઘટનાસ્થળે ફ.સા.-૧ (વી. નરસિંહા રાવ) ની ઉપસ્થિતિ પર વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા શંકા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન સેશન્સ જજ અને વડી અદાલતે ફ.સા.-૨ થી ફ.સા.-૪ (વી. દામોદર રાવ, કે. નારાયણ અને કમ્મેટા અંજેયા) પર આધાર રાખીને એવા તારણ પર પહોંચ્યા કે માત્ર અપીલકર્તાએ જ મૃતક માણિક રાવને ઉપરોક્ત ઇજાઓ પહોંચાડી હતી. આરોપી નં. ૧ અને ૩, જેઓ અપીલકર્તાના પિતા અને ભાઈ હતા, તેમને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા.

૩. અમારી વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું આ કેસની ઉપરોક્ત વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોમાં, અપીલકર્તાએ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કર્યો છે કે તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ તેવું કહી શકાય કે કેમ.

૪. આ કેસમાં જારી કરાયેલી મર્યાદિત નોટિસને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે એ આધાર પર આગળ વધીશું કે માત્ર અપીલકર્તાએ જ મૃતક માણિક રાવને ઇજાઓ પહોંચાડી હતી.

૫. જો કે, ગુનાના સ્વરૂપ અંગેના કાનૂની પ્રશ્ન તરફ ધ્યાન આપતા પહેલાં, આપણે નોંધી શકીએ છીએ કે ફ.સા.-૧૫ (ડૉ. એમ. પવન કુમાર) એ ડૉ. ઓ.

બુચી બાબુ રેહી દ્વારા તૈયાર કરાયેલા પોસ્ટ-મોર્ટમ તપાસ અહેવાલના આધારે તેમના પુરાવામાં જણાવ્યું હતું કે માણિક રાવના શબ પર નીચે મુજબની મૃત્યુ પહેલાંની ઇજાઓ મળી આવી હતી :-

"૧. લંબગોળ આકારનો ઊંડો કપાયેલો ઘા જે બંને બાજુ ૬ સે.મી. ની લંબાઈ ધરાવે છે, કેન્દ્રમાં ૨ ૧/૨ સે.મી. નો વ્યાસ અને ડાબા કાનપટ્ટીના પ્રદેશ પર મગજના પડદા (મેનિંગ્સ) સુધી વિસ્તરેલી ૮ સે.મી. ની ઊંડાઈ ધરાવે છે. મેનિંગ્સ નીચે હેમેટોમા હાજર છે. (રેખાચિત્ર દોરવામાં આવ્યું હતું).
૨. ડાબી હંસલીના હાડકા (કલેવિકલ) ને અડીને લંબગોળ આકારનો કપાયેલો ઘા (કલેવિકલનું કોઈ ફ્રેક્ચર નથી) ગરદનના આગળના ભાગની ડાબી બાજુએ હાજર છે જે ડાબી બાજુએ સ્ટર્નોકલેવિક્યુલર સાંધા સુધી ૬ સે.મી. સુધી વિસ્તરે છે, બંને બાજુએ અને કેન્દ્રમાં ૨ ૧/૨ સે.મી. નો વ્યાસ અને ૧૦ સે.મી. ની ઊંડાઈ સાથે રક્તસ્રાવ ડાબી કેરોટિડ્સ અને ડાબી બાજુની ગરદનની તમામ મોટી રક્તવાહિનીઓ અને ડાબી શ્વાસનળીને કાપે છે. રક્તસ્રાવ ડાબા હિલમ સુધી વિસ્તરે છે.

૩. ડાબા ખભાના આગળના ભાગ પર ચામડી તૂટ્યા પિના અને બાહ્ય સ્નાયુઓ અને ડેલ્ટોઇડ અને અન્ય સ્નાયુ જૂથોને ખુલા પાડતા રક્તના ગચ્છા સાથે ૭ સે.મી., ૬ સે.મી. અને ૩ ૧/૨ સે.મી. (ત્રિકોણ) નું માપ ધરાવતી સ્પષ્ટપણે કપાયેલી ત્રિકોણાકાર ઇજા અને ૪ સે.મી. ની ઊંડાઈ.
૪. સ્નાયુઓમાં લોહીના ગચ્છા સાથે પીઠની ડાબી બાજુએ ૬ સે.મી. × ૨ સે.મી.

× ૨ સે.મી. માપનો કપાયેલો ઘા."

૬. વડી અદાલતે, તેના ચુકાદામાં, અહીંના અપીલકર્તાની એવી દલીલ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે તેના દ્વારા કરવામાં આવેલ ગુનો આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળનો નહીં પરંતુ તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળનો બનશે, નીચે મુજબના શબ્દોમાં :-

"અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ વધુમાં એવી દલીલ કરે છે કે અપીલકર્તા/આરોપી નં. ૧ માટે મૃતક પર હુમલો કરવાનો કોઈ હેતુ નથી, અને ફરિયાદપક્ષના પુરાવામાં એટલે કે ફ.સા. ૮ માં વિસંગતતા છે કે જ્યારે મૃતકે જામફળની કિંમત ચૂકવવાનો ઇનકાર કર્યો ત્યારે આરોપી નં. ૨ એ પ્રથમ હસ્તક્ષેપ કર્યો હતો અને તેથી, ફરિયાદપક્ષનો કેસ સ્વીકારી શકાય નહીં. આ વિસંગતતા એટલી મહત્વપૂર્ણ નથી અથવા અપીલકર્તા/આરોપી નં. ૧ ની સંડોવણી સંબંધિત ફરિયાદપક્ષના કેસને અવિશ્વાસ કરવા માટેનો આધાર નથી. એ જાણી શકાયું નથી કે મૃતક દ્વારા જામફળની કિંમત ન ચૂકવવાની ઘટના ઉપરાંત, આરોપીનો અન્ય કોઈ હેતુ હતો કે કેમ. આંક પી-૧/ફરિયાદમાં, માત્ર એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે અદાવતના કારણે મૃતક પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ, અદાવત અંગે કોઈ સ્પષ્ટ પુરાવો નથી. જ્યારે આરોપી નં. ૧ ની સંડોવણી અંગે પુષ્કળ પુરાવા હોય, ત્યારે અદાવત સાબિત થવી કોઈ પરિણામ આપતી નથી. આમ, ફ.સા. ૨ થી ફ.સા. ૪ ના પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને, જેઓ ઘટનાના નજરે જોનાર સાક્ષીઓ છે, અને મૃતકના અચાનક મૃત્યુ

અંગે કોઈ વિવાદ ન હોવાથી અમે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની આ દલીલ સ્વીકારવા તરફ ઝૂકતા નથી કે અપીલકર્તા/આરોપી નં. ૧ મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનેલી ઇજાઓ માટે જવાબદાર નથી."

૭. વડી અદાલતના સદરહું તારણોનું માત્ર વાંચન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેના તરફથી પુરાવાનું સંપૂર્ણ ગેરમૂલ્યાંકન થયું છે અને એક ખોટો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાની સંડોવણી વિવાદમાં ન હતી. હેતુની હાજરી વિવાદમાં હતી. એકવાર એવું જણાયું કે 'અદાવત' અંગે કોઈ સ્પષ્ટ પુરાવો નથી, ત્યારે કોર્ટે તેને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવો જોઈતો હતો.

૮. આથી જે પ્રશ્ન પૂછવાની અને જવાબ આપવાની જરૂર હતી તે એ હતી કે શું કોઈ હેતુના અભાવમાં અને ખાસ કરીને અપીલકર્તા મૃતકથી પરિચિત પણ ન હોવાની હકીકતમાં, થયેલી લડાઈ અચાનક હતી અને આવેશમાં ઇજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી અને આમ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળનો કેસ બન્યો હતો કે નહીં.

૯. અપીલકર્તાની સદરહું દલીલનો જવાબ આપવાનો પ્રયાસ વડી અદાલતે નીચે મુજબ જણાવીને કર્યો હતો :-
"અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આરોપી નં. ૧ એ મૃતકને ઇજાઓ પહોંચાડી હોવાનું માની લેવામાં આવે તો પણ, આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુનો બનતો નથી અને તે અચાનક આવેશનો કેસ હતો, જ્યાં અપીલકર્તા/આરોપી નં. ૧ એ મૃતક પર

હુમલો કર્યો હતો, અને આવી પરિસ્થિતિ હોવાથી ગુનો આઈપીસી ની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ અથવા ૨ હેઠળ આવવો જોઈએ. અમે આ દલીલ સ્વીકારવા પણ તૈયાર નથી, કારણ કે મૃતક અને આરોપી વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી, જે લગભગ ૧૦ થી ૧૫ મિનિટ સુધી ચાલી હતી, અને પોસ્ટ મોર્ટમ તપાસ વિશે બોલનારા ફ.સા.-૧૫ ના પુરાવા દર્શાવે છે કે મૃતકને વાંસલા જેવા ભારે હથિયાર વડે ચાર જેટલી ઈજાઓ થઈ હતી. જો તે એવો કેસ હોત જ્યાં અચાનક લડાઈમાં આરોપીએ મૃતક પર હુમલો કર્યો હોય અને એક ઈજા પહોંચાડી હોય, તો બચાવપક્ષની આ દલીલ સ્વીકારવાની શક્યતા હતી કે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુનો બનતો નથી."

૧૦. જો ઝઘડો લાંબા સમય સુધી ચાલ્યો હોય, તો એવું માની લેવામાં આવશે કે કોઈ પૂર્વઆયોજન ન હતું. જો કોઈ મુદ્દા પર અપીલકર્તા એક કોન્સ્ટેબલ સાથે ઝઘડ્યો જે કદાચ એવા અભિપ્રાય ધરાવતો હતો કે તેણે ફળો માટે ચૂકવણી કરવાની જરૂર નથી, તો મૃતકના વલણને કારણે મિજાજ ગુમાવ્યો હતો.

૧૧. કેસ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ આવશે કે તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ આવશે કે નહીં તે મુદ્દો ઉપરોક્ત હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવો જોઈએ. સદરહું હેતુ માટે, 'રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવા' શબ્દને તેની સંપૂર્ણતામાં ધ્યાનમાં લેવો આવશ્યક છે.

૧૨. મૃતક માણિક રાવ કોન્સ્ટેબલ હતો. તેણે ચાર જામફળ લીધા જે

ફ.સા.-૮ (બી. નરસિમ્હા) વેચી રહ્યો હતો. ફ.સા.-૮ (બી. નરસિમ્હા) અને મૃતક કિંમત ચૂકવવા બાબતે લડ્યા હશે. અપીલકર્તા જે તેના બે પુત્રો સાથે સુથારી કામ કરી રહ્યો હતો તેણે ફ.સા.-૮ (બી. નરસિમ્હા) ની મદદે આવવું પડ્યું હશે. તેમ કરતી વખતે, એક તકરાર થઈ જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના જણાવ્યા મુજબ પણ ૧૦ કે ૧૫ મિનિટ સુધી ચાલી હતી. જો એમ હોય, તો પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા મૃતક સામે કોઈ અદાવત ધરાવતો હતો અથવા અચાનક ઉશ્કેરાટ માટે કોઈ કારણ ન હતું તેવો પ્રશ્ન ઉદ્ભવતો નથી. અપીલકર્તા પાસે માત્ર તેનું ઓજાર હતું. તે અન્યથા હથિયારબંધ ન હતો. તેના હાથમાં રહેલું ઓજાર તેના વ્યવસાયમાં વાપરવા માટે જરૂરી હતું. તેનો ઉપયોગ ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હોઈ શકે છે પરંતુ તે માટે અચાનક ઉશ્કેરાટ શંકામાં ન હોઈ શકે.

૧૩. અમે નોંધી શકીએ છીએ કે પોસ્ટ-મોર્ટમ રિપોર્ટમાં, ડૉ. ઓ. બુચ્ચી રેડ્ડીએ એવું જણાવ્યું ન હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા મૃતકને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી અથવા મૃત્યુ નીપજાવવાની સંભાવના ધરાવતી હતી.

૧૪. શિવાપ્પા બુદ્ધપ્પા કોલકર ઉર્ફે બુદ્ધપ્પાગોલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૧૩ એસસીસી ૧૬૮ માં, આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચે એવા કેસમાં જ્યાં પોસ્ટ-મોર્ટમ તપાસ કરનાર ડૉક્ટર તરફથી આવો કોઈ અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો ન હતો, ત્યાં નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો

:-

"૧૩. અમારે આ પાસા પર વધુ વિસ્તાર કરવાની જરૂર નથી કારણ કે ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ નથી કે અપીલકર્તા ઇજા (૧) સિંવાયની અન્ય કોઈ ઇજા પહોંચાડવા માટે જવાબદાર હતો. જો એમ હોય, તો તે એકદમ સ્પષ્ટ છે કે માથાના પાછળના ભાગની ઇજા તેમજ છાતીની ઇજા જેના કારણે પાંસળીઓ અને ફેફસાંને નુકસાન થયું હતું તે બંને ગંભીર ઇજાઓ છે અને તબીબી પુરાવા અનુસાર આ બંને ઇજાઓએ સંયુક્ત રીતે મૃત્યુ નીપજાવ્યું હતું. તબીબી નિષ્ણાતનો એવો કોઈ પુરાવો નથી કે ઇજા (૧) તેના પોતાનાથી જ તાત્કાલિક મૃત્યુ નીપજાવી હોત જેમ કે આ કેસમાં બન્યું છે અથવા ઇજા (૧) તેના પોતાનાથી સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી. નિઃશંકપણે ઇજા (૧) એક મહત્વપૂર્ણ અંગ પરની ગંભીર ઇજા છે અને તમામ સંભાવનાઓમાં, તે મૃત્યુ નીપજાવી શકે છે. તેમ છતાં, આંતરિક તપાસમાં હાજર હોવાનું જણાયેલી સમાન ગંભીર ઇજાની અસરને અલગ કરવી મુશ્કેલ છે. આ સંજોગોમાં, એવા તારણ પર પહોંચવું સલામત નથી કે અપીલકર્તા દ્વારા પહોંચાડવામાં આવેલી ઇજા, જો તે પહોંચાડવાનો ઇરાદો હતો તો પણ, તેના પોતાનાથી સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હશે. આપણી પાસે રહેલા તબીબી પુરાવાની સ્થિતિ પર, આવું ચોક્કસ તારણ કાઢવું શક્ય નથી. ઇજાના સ્વરૂપ અને વપરાયેલા હથિયારો અને જે સંજોગોમાં ઇજા પહોંચાડવામાં આવી હતી તેને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તાને એ જ્ઞાન આભારી હોવું જોઈએ કે તેના દ્વારા પહોંચાડવામાં આવેલી ઇજાથી મૃત્યુ

થવાની સંભાવના હતી. તેથી તે કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ હેઠળ દોષિત ઠરવાને પાત્ર છે."

૧૫. હવે આપણે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૦ ની જોગવાઈઓના તત્વોની તપાસ કરી શકીએ છીએ જે નીચે મુજબ વંચાય છે :-
"૩૦૦. હત્યા.- આ પછી અપવાદરૂપ કેસો સિવાય, સાપરાધ મનુષ્યવધ એ હત્યા છે, જો જે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ નીપજાવવામાં આવે છે તે કૃત્ય મૃત્યુ નીપજાવવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવે છે, અથવા-
બીજું.- જો તે એવી શારીરિક ઇજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવે છે કે જેને ગુનેગાર જાણે છે કે જેનાથી તે વ્યક્તિનું મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે જેને નુકસાન પહોંચાડવામાં આવે છે, અથવા-
ત્રીજું.- જો તે કોઈપણ વ્યક્તિને શારીરિક ઇજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવે છે અને જે શારીરિક ઇજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો છે તે સામાન્ય સંજોગોમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી છે, અથવા-
ચોથું.- જો કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિ જાણે છે કે તે એટલું નિકટવર્તી જોખમી છે કે તેણે તમામ સંભાવનાઓમાં મૃત્યુ નીપજાવવું જ જોઈએ અથવા એવી શારીરિક ઇજા પહોંચાડવી જોઈએ જેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે, અને મૃત્યુ અથવા ઉપરોક્ત ઇજા પહોંચાડવાનું જોખમ ઉઠાવવા માટેના કોઈપણ બહાના વિના આવું કૃત્ય કરે છે."

૧૬. આ કેસમાં, કલમ ૩૦૦ નો ભાગ-૧ લાગુ પડતો નથી કારણ કે તે

કોઈપણ શંકા કે વિવાદથી પર છે કે મૃત્યુ તે અસરના હેતુથી નીપજાવવામાં આવ્યું ન હતું. કલમ ૩૦૦ સાથે જોડાયેલું ચોથું પરિબળ ત્યારે આભારી થશે જો કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિ જાણતી હોય કે તે એટલું નિકટવર્તી જોખમી છે કે તેણે તમામ સંભાવનાઓમાં મૃત્યુ નીપજાવવું જ જોઈએ અથવા એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવી જોઈએ જેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના હોય, અને મૃત્યુ અથવા ઉપરોક્ત ઈજા પહોંચાડવાનું જોખમ ઉઠાવવા માટેના કોઈપણ બહાના વિના આવું કૃત્ય કરે તો તે ઇન્ડિયન પીનલ કોડ ની કલમ ૩૦૦ ને આકર્ષિત કરશે.

૧૭. સુખબીર સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [૨૦૦૨] ૩ એસસીસી ૩૨૭ માં, જેમાં અપીલકર્તા દ્વારા મૃતકના છાતીના ઉપરના જમણા ભાગ પર ભાલા વડે બે જીવલેણ ઘા મારવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં આ કોર્ટે નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો :-

"૧૮. વડી અદાલતે એવું પણ શોધી કાઢ્યું છે કે આ ઘટના અચાનક ઝઘડા પર બની હતી પરંતુ અપીલકર્તાએ ફૂર અને અસામાન્ય રીતે વર્ત્યાનું જણાવ્યું હોવાથી તેને આવા અપવાદનો લાભ આપવામાં આવ્યો ન હતો. તેને ફૂર અને અસામાન્ય રીતે વર્ત્યો હોવાનું ઠેરવવા માટે, વડી અદાલતે ઈજાઓની સંખ્યા અને મૃતકના શરીર પરના તેમના સ્થાન પર આધાર રાખ્યો હતો. સામાન્ય ઉદ્દેશ્યના અસ્તિત્વના અભાવે, અપીલકર્તાને મૃતકના શરીર પર પહોંચાડવામાં આવેલી અન્ય ઈજાઓ માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. તેણે મૃતકના શરીર પર બે ઘા માર્યા હોવાનું સાબિત થયું છે જે સામાન્ય સંજોગોમાં તેનું મૃત્યુ

નીપજાવવા માટે પૂરતા હતા. ઇજાઓ પહોંચાડવી અને તેમનું સ્વરૂપ અપીલકર્તાનો ઇરાદો સાબિત કરે છે પરંતુ આવી બે ઇજાઓ પહોંચાડવી તેને ફૂર અથવા અસામાન્ય રીત કહી શકાય નહીં. મૃત્યુમાં પરિણમતી તમામ જીવલેણ ઇજાઓને આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ ૪ નો લાભ ન મેળવવા માટે ફૂર અથવા અસામાન્ય કહી શકાય નહીં. ઇજાઓ પહોંચાડ્યા પછી અને ઇજાગ્રસ્ત નીચે પડી ગયા પછી, અપીલકર્તા જ્યારે તે લાચાર સ્થિતિમાં હતો ત્યારે તેના પર અન્ય કોઈ ઇજા પહોંચાડી હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. એ સાબિત થયું છે કે અચાનક ઝઘડા પછી થયેલી લડાઈમાં આવેશમાં આવીને, ભાલાથી સજ્જ આરોપીએ આડેધડ ઇજાઓ પહોંચાડી હતી અને આમ તેણે ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે વર્ત્યા નથી."

૧૮. ફરીથી સંધ્યા જાધવ (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, [૨૦૦૬] ૪ એસસીસી ૬૫૩ માં, આ કોર્ટે કલમ ૩૦૦ અપવાદ ૧ અને કલમ ૩૦૦ અપવાદ ૪ વચ્ચેના તફાવતની નોંધ લીધી અને એવા તારણ પર પહોંચી કે લડાઈ અચાનક હતી કે નહીં અને/અથવા શું મૃતકે પરિસ્થિતિનો અયોગ્ય લાભ લીધો હતો કે કેમ તે અંગે અભિપ્રાય પર પહોંચવા માટે કોર્ટ મોટી સંખ્યામાં પરિબળો ધ્યાનમાં લેવા માટે બંધાયેલી છે, નીચેના શબ્દોમાં :-

"૯. આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ નો ચોથો અપવાદ અચાનક લડાઈમાં કરાયેલા કૃત્યોને આવરી લે છે. સદરહું અપવાદ પ્રથમ અપવાદ દ્વારા આવરી લેવામાં ન આવેલા ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે સંબંધિત છે, જે પછી તેનું સ્થાન

વધુ યોગ્ય હોત. અપવાદ સમાન સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, કારણ કે બંનેમાં પૂર્વઆયોજનનો અભાવ છે. પરંતુ, જ્યારે અપવાદ ૧ ના કિસ્સામાં સ્વ-નિયંત્રણ સંપૂર્ણપણે છીનવાઈ જાય છે, ત્યારે અપવાદ ૪ ના કિસ્સામાં, માત્ર આવેશની તે ગરમી હોય છે જે માણસોના ગંભીર કારણોને ધૂંધળા બનાવે છે અને તેમને એવા કૃત્યો કરવા પ્રેરે છે જે તેઓ અન્યથા ન કરે. અપવાદ ૧ ની જેમ ૪ અપવાદ ૪ માં પણ ઉશ્કેરાટ હોય છે; પરંતુ થયેલી ઈજા એ તે ઉશ્કેરાટનું સીધું પરિણામ નથી. વાસ્તવમાં અપવાદ ૪ એવા કેસો સાથે વ્યવહાર કરે છે જેમાં વિવાદની શરૂઆતમાં કોઈ ઘા મારવામાં આવ્યો હોય અથવા થોડો ઉશ્કેરાટ આપવામાં આવ્યો હોય અથવા જે રીતે ઝઘડો થયો હોય તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તેમ છતાં બંને પક્ષકારોનું ત્યારપછીનું વર્તન તેમને દોષના સંદર્ભમાં સમાન સ્તર પર મૂકે છે. "અચાનક લડાઈ" એ બંને પક્ષે પરસ્પર ઉશ્કેરાટ અને ઘા સૂચવે છે. ત્યારે થયેલ માનવવધ સ્પષ્ટપણે એકપક્ષીય ઉશ્કેરાટને આભારી નથી, કે આવા કિસ્સાઓમાં સમગ્ર દોષ એક તરફ મૂકી શકાય નહીં. કારણ કે જો એમ હોત, તો અપવાદ વધુ યોગ્ય રીતે લાગુ પડતો અપવાદ ૧ હોત. લડાઈ માટે કોઈ અગાઉનો વિચાર કે નિશ્ચય હોતો નથી. અચાનક લડાઈ થાય છે, જેના માટે બંને પક્ષકારો વધુ કે ઓછા અંશે દોષિત હોય છે. એવું બની શકે છે કે તેમાંથી એક તેને શરૂ કરે છે, પરંતુ જો બીજાએ પોતાના વર્તનથી તેને વધુ ઉગ્ર ન બનાવ્યો હોત તો તેણે તે ગંભીર વળાંક લીધો ન હોત. ત્યારે પરસ્પર ઉશ્કેરાટ અને તીવ્રતા હોય છે, અને દરેક લડવૈયા સાથે જોડાયેલા દોષનો હિસ્સો નક્કી કરવો મુશ્કેલ છે. જો મૃત્યુ (એ) પૂર્વઆયોજન વિના; (બી) અચાનક લડાઈમાં;

(સી) ગુનેગારે અયોગ્ય લાભ લીધા વિના અથવા ફૂર કે અસામાન્ય રીતે વત્થા વિના; અને (ડી) લડાઈ મૃત્યુ પામેલી વ્યક્તિ સાથે જ થઈ હોવી જોઈએ, તો અપવાદ જ ની મદદ મેળવી શકાય છે. અપવાદ જ ની અંદર કેસ લાવવા માટે તેમાં દર્શાવેલા તમામ તત્વો મળવા આવશ્યક છે. એ નોંધવું જોઈએ કે આઈપીસી ની કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ જ માં આવતી "લડાઈ" આઈપીસી માં વ્યાખ્યાયિત નથી. લડાઈ કરવા માટે બે વ્યક્તિઓની જરૂર પડે છે. આવેશની ગરમી માટે જરૂરી છે કે જુસ્સો ઠંડો થવા માટે કોઈ સમય ન હોવો જોઈએ અને આ કેસમાં, પક્ષકારો શરૂઆતમાં મૌખિક બોલાચાલીના કારણે ગુસ્સામાં આવી ગયા હતા. લડાઈ એ બે અથવા વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચે હથિયારો સાથે કે હથિયારો વિનાનો મુકાબલો છે. અચાનક ઝઘડો કોને ગણવામાં આવશે તે અંગે કોઈ સામાન્ય નિયમ બનાવવો શક્ય નથી. તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને ઝઘડો અચાનક છે કે નહીં તે અનિવાર્યપણે દરેક કેસની સાબિત થયેલી હકીકતો પર નિર્ભર રહેવું જોઈએ. અપવાદ જ ની અરજી માટે, માત્ર એટલું દર્શાવવું પૂરતું નથી કે અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વઆયોજન ન હતું. તે વધુમાં દર્શાવવું આવશ્યક છે કે ગુનેગારે અયોગ્ય લાભ લીધો નથી અથવા ફૂર કે અસામાન્ય રીતે વત્થા નથી. જોગવાઈમાં વપરાયેલ "અયોગ્ય લાભ" અભિવ્યક્તિનો અર્થ "ગેરવાજબી લાભ" થાય છે."

૧૯. ફરીથી પપ્પુ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., [૨૦૦૬] ૭ એસસીસી ૩૯૧ માં, આ કોર્ટે તે જ કાનૂની સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો. (આ પણ જુઓ: કૈલાશ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., [૨૦૦૬] ૯ સ્કેલ ૬૮૧).

૨૦. આ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૨ થી બદલીને તેની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળની કરવી જોઈએ. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તા તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૦ થી આજ સુધી સતત જેલમાં છે. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જો અમે અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી સજાને તેણે પહેલેથી ભોગવેલી મુદત તરીકે સુધારીએ તો ન્યાયના હેતુઓ પૂરા થશે.

૨૧. ઉપરોક્ત હદ સુધી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨૨. જો અપીલકર્તા અન્ય કોઈ કેસના સંબંધમાં વોન્ટેડ ન હોય, તો તેને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવશે.

અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====